

Hva gjør jeg VED MISTANKE OM VOLD OG SEKSUELLE OVERGREP MOT ELDRE?

- for deg som jobber med eldre, er offentlig ansatt, pårørende eller nabo

SE

- Depresjon, forvirring, angst og søvn-mangel
- Spiseproblem og vekttap
- Vannskjøtsel av seg selv
- Sprikende forklaringer på hendelser
- Fall og benbrudd
- Økt etterspørsel etter medisiner
- Sosial isolasjon
- Merker på kroppen og klærne
- Endring i økonomi
- Uvanlig pengebruk
- Endring av testamente
- Mangler eiendeler og verdisaker
- Hjelpeløshet og resignasjon
- Unngår kontakt med omsorgsgiver

Vold og overgrep mot eldre er enkeltstående handling, gjentatte handlinger eller mangel på riktige handlinger som forårsaker skade, nød eller lidelse hos en eldre person. Overgrep skjer i et forhold hvor det i utgangspunktet er en forventning om tillit.

Handlingene kan være fysiske vold, seksuelle og psykiske overgrep, økonomiske, strukturelle eller materielle overgrep samt omsorgssvikt.

Voldsutøveren kan være ektefelle/samboer, voksne barn, svigerbarn, barnebarn, andre slektninger, nære personer, naboer, venner, institusjoner eller helsepersonell.

SPØR

Prøv å spørre om hva som har skjedd, samtidig som den eldre personen opplever seg ivaretatt av deg. Prøv å bruke den eldre sine egne ord, og vær nysgjerrig og utforskende i spørsmålene.

Start gjerne med:

- *Jeg har lagt merke til at...*

Beskriv så det du ser:

- *Har du opplevd krenkelser og trusler som mange eldre opplever?*
- *Er du redd for eller plaget av noen du kjenner godt?*
- *Har noen begrenset deg i kontakt med andre?*
- *Bestemmer du over egne penger?*
- *Hva skjer når du og den som hjelper deg er uenige?*
- *Har noen presset deg til å gjøre noe du ikke vil?*
- *Har noen hindret deg i å få nødvendig hjelp?*
- *Føler du deg trygg i eget hjem?*

Tips!

- Prøv å unngå å bruke ordet vold
- Still åpne spørsmål (ikke ledende)
- Benytt aktiv lytting, som *hmm...*, *fortell mer om det...*, *beskriv, hva skjedde, hva gjorde du, hvor var du, hvordan opplevdes det osv?*
- Gjenta det som du opplever er nøkkelord i det som blir sagt
- Unngå vurderinger som kan være til belastning for den eldre som *oi, så forferdelig osv*

AVKLAR

Veldig ofte vil oppførselen til en eldre person, selv om de har forvirring, fortelle deg at noe er galt. Selv med demens kan folk ofte gjøre følelser kjent, hvis du tar deg tid til å lytte, observere og være oppmerksom. Der er kapasiteten til å tro den eldre personen, uten å se hva som skjer, som vil øke potensialet for å oppdage og reagere på det når det skjer.

Hvordan arter volden seg?

- Kutt, snøringer, punksjonssår, åpne sår, blå merker, velter, misfarging, svarte øyne, brannskader og brudd på hodeskallen.
- Hjelpeløshet – nøling med å snakke åpent. Forvirring eller desorientering. Uforklarlig frykt.
- Underernært eller dehydrert.
- Ubehandlet medisinsk tilstand eller over-, underdosering av medisiner.
- Uventet veneral sykdom eller kjønnsinfeksjoner.
- Isolert fra venner og familie av omsorgsperson(er).

Hvor alvorlig er volden?

- *Når skjedde dette siste gang?*
- *Fortell hva som skjedde*
- *Er det noe du er redd for skal skje igjen eller noe som plager deg?*
- *Er du redd for dit liv eller for andre mennesker?*
- *Har du tidligere fortalt andre om dette eller tidligere fått hjelp for dette?*

Overgrep og vold mot eldre skjer helst i den private sfæren, og utøveren er som regel en person som står vedkommende nær, og ofte er den eldre avhengig av overgriperen. Vold mot eldre skjer gjerne i eget hjem, på besøk hos slektninger, på sykehus og institusjoner. Overgrep blir ofte forbundet med skyld og skam og kan være vanskelig å snakke om.

Hvis du mistenker seksuelle overgrep, må du IKKE vaske den eldre personen eller klærne. IKKE la tiden gå forbi mens du tenker på handlingsforløpet. Ring politiet med en gang da de er eksperter og vil ha ferdighetene, kompetansen og utstyret til å gå riktig og sensitivt frem.

AKUTT

Det er forskjell mellom et valgt mønster av atferd fra en eldre person, og handlinger fra andre som forårsaker en forverring av en eldre persons omstendigheter og tilstand. Hvis du er bekymret for eller har grunn til å tro om alvorlige trusler eller fysiske skader om vold og overgrep, kan du kontakte:

- Politiet for å forhindre nye akutte overgrep.
- Fortell hva du har observert og hvorfor du er bekymret for nye overgrep (avvergeplikten).
- Den voldsutsatte kan også anmelde overgrepet eller politiet kan ta ut offentlig påtale.

Ved mistanke om seksuell overgrep/voldtekt kontaktes **Overgrepsmottaket i Kristiansand** eller **Legevakta i Arendal** for undersøkelse og sporsikring. Unngå kroppsvask før undersøkelsen.

Tilby den voldsutsatte å ta kontakt med Østre Agder Kriesesenter.

AVVERGEPLIKT

Alle har en personlig plikt til å anmelde eller på annen måte avverge og hindre straffbare forhold.

Avvergeplikten (§ 196) inntreffer ved straffbare forhold og er et personlig ansvar, uten hensyn til taushetsplikten.

Ved mistanke om at eldre utsettes for vold, krenkelser eller seksuelle overgrep er målet å motivere den eldre til å kontakte eller motta hjelp fra hjelpeapparatet.

Anonyme drøftinger

Er du usikker på hva du skal gjøre, kan du drøfte saken anonymt med kriesesenter eller politi.

Ring og avtal en time for en samtale med fagpersoner på kriesesenteret.

Som ansatt i hjelpeapparatet i kommunen kan du drøfte det med din leder eller kollega.

Informasjon om hjelpetilbudet til den voldsutsatte

Hjelp den voldsutsatte med å finne informasjon om hjelpeapparatet eventuelt hjelp med kontakt til hjelpeapparatet.

Veiledningssamtale på/med kriesesenteret

Inviter den voldsutsatte eldre med til en samtale på kriesesenteret. Som ansatt i hjelpeapparatet kan du invitere kriesesenteret med i møte med den voldsutsatte eldre personen. Kriesesenteret kan hjelpe til med å vurdere sikkerheten, om forholdet skal anmeldes og gir råd og veiledning om veien videre for at volden kan bli stoppet.

VIKTIGE TELEFONNUMMER

AKUTT – DØGNÅPNE VAKTTELEFONER

- Politi: 02800
- Østre Agder Kriesesenter: 37 01 32 80
- Overgrepsmottaket i Agder: 38 07 34 00
- Legevakta i Arendal: 116 117

SAMTALER, RÅD OG VEILEDNING på dagtid

- Familievernkontoret i Arendal: 37 00 57 80
- Alternativ til vold Arendal: 46 88 94 95
- Østre Agder Kriesesenter: 37 01 32 80
- Fylkesmannen: 37 01 75 00
- Fastlegen til den eldre personen
- Hjemmetjenesten i Grimstad kommune: 480 31 443
- Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS): 22 59 55 00
- Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS): 22 58 60 00
- Vern for eldre – nasjonal kontaktteléfono: 800 30 196
- Østre Agder Kriesesenter: 37 01 32 80 (døgnåpen teléfono)

Handlingsveilederen er en del av Grimstad kommunes *Handlingsplan mot vold i nære relasjoner* - Mer info på www.grimstad.kommune.no/vold

